

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

[Ḥamishah Ḥumshe Torah]

‘im targum Onkelos, u-ferushe Rashi u-ve’ur ye-targum Ashkenazi

Sefer Devarim

Premsla, Yitṣḥaq Itsaḥ ben Tsevi Hirsh

Ofenbakh, 569 [1808 oder 1809]

דף

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-10244

אונד זיינער שטיממע גע-
הארבען וואלל'זט: (יח) זא
וויא דער עוויגע פאן זיינער
זייטע פעראנגלאסט האט,
דאס דוא איינגעגאנגען, זיין
אייגענטהימליכען פאלק צו
זיין, וויא ער ריר פערדייטען:
אונד זיינע געבאטטע אללע
צו בעאבאכטען: (יט) דאס
ער דיך אונטער אללען
נאטציאנען, ריא ער געמאכט
האט, אן רוהם אנועהן אונד
ווירדע וואללע דיא האכוסטע:
אונד זיינער פערדייטונג גע-
מאס, איינע דעם עוויגען
דיינעם גאטטע הייליגע
נאטציאן זיין לאסען: כו (ה)

בְּקִלּוֹ: יי ויהוה האמירך היום
להיות לו לעם סגולה כאשר
דברתך ולשמר בר מצותיו:
יש ולתתך עליון על כל הגוים
אשר עשה לתהלה ולשם
ולתפארת ולהיתך עם קדש
ליהוה אלהיך כאשר דבר: כו
כו א ויצו משה וקני ישראל
אתהעם לאמר שמר את

משה אונד ריא אלטעסטען ישראל'ז גאכען דעם
פאלקע פאלגענדען בעפעהל: בעוואהרט
אללע

רשי

תרגום אונקלוס

לאלהים והוא הפרישך אליו מעמי הארץ להיו'
לו לעם סגולה ומנחתו להם עד והוא לשון
תפארת כמו יתאמרו כל טועלי און (תהלים
צ"ד): (יח) כאשר דבר לך והייתם לי
סגולה: (יט) ולהיותך עם קדוש כאשר
דבר והייתם לי קדושים:
כו (א) שמר את כל הטובה לשון הויה
גד'נט כלע'ז (גארדא'נט כל'א בע'
אבאכטענד

למטריה: (יח) וי חטבה יוצא דין
למחוי ליה לעם חביב כטא די טליל
לך ולמטריה פקיהותי: (יט) ולמטריה
עלאה על כל עמטיא די עבר
לתושבתא זקשום ולרבו ולמטריה עם
קדיש קדם יי אללה כטא די טליל:
כו (ה) ופקה טשה וסבי ישראלית
עטא למיטר טרו ית כל

כאור

כאור

כל מנחתו והוא יתן אותך עליון וגו': כי זהו ענין כריתת הנרית, שהיא הנטשה וקיום דבר
בין אדם לחבירו, כל אחד מהם יהיה לבו נכון בטוח בכל דברי הנרית שיקיימו משני נדדים:
(יש) ולתתך, דבק עם להיות לו לעם סגולה: עליון, בחשיבות, וזהו כלל, לתהלה לשם
פרט: לתהלה, הוא השבח הראוי על מעשה או הכנה יסלה: לשם, אם ההנהגה היא
תרע לרבים ותשובת מהם, או המנהיג בה יקנה לו שם: ולתפארת, כי תתפאר עליהם
לעשות בהם כל אשר תחפץ תגור אומר ויקס לך, כענין פן יתפאר עלי ישראל לאמר ידי
הושיעה לי (זופטיס ז' צ') (הרמב"ן), ולדעת המתרגם האשכנזי תפארת הנאמר כאן
על פאר והוד הנפש ויקרו, שכן יתעלו ישראל על כל הגוים ע"י המצות והנהגות הנאותות
והנכבדות, והוא הנכון:

כו (א) ויצו משה וקני ישראל, אחרי שהשלים עשה את דבריו וזה לוקמים שידברו גם
הם, וזכירו בעם לשמור כל המצות, כי כל עם הולך בענת זקניו, וכתוב אשר אנכי
מנכ

כו (א) ויצו משה וקני ישראל, אחרי שהשלים עשה את דבריו וזה לוקמים שידברו גם
הם, וזכירו בעם לשמור כל המצות, כי כל עם הולך בענת זקניו, וכתוב אשר אנכי
מנכ

כו (א) ויצו משה וקני ישראל, אחרי שהשלים עשה את דבריו וזה לוקמים שידברו גם
הם, וזכירו בעם לשמור כל המצות, כי כל עם הולך בענת זקניו, וכתוב אשר אנכי
מנכ

כי תבא כז

כָּל-הַמִּצְוָה אֲשֶׁר אָנֹכִי מִצְוֶה
אֵתְכֶם הַיּוֹם: 3 וְהָיָה בַיּוֹם אֲשֶׁר
תַּעֲבִרוּ אֶת-הַיַּרְדֵּן אֶל-הָאָרֶץ
אֲשֶׁר-יְהוָה אֱלֹהֵיךָ נָתַן לָךְ
וְהִקְמֹתָ לָךְ אֲבָנִים גְּדֹלוֹת
וְשַׁדְתָּ אֹתָם בַּשִּׁיר: 4 וְכִתַּבְתָּ
עֲלֵיהֶן אֶת-כָּל-דְּבָרֵי הַתּוֹרָה
הַזֹּאת בְּעֵבֶרךָ לְמַעַן אֲשֶׁר
תָּבֹא אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ אֶרֶץ זָבַת
חֶלֶב וְדִבְשׁ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה
אֱלֹהֵי-אַבְרָהָם לָךְ: 7 וְהָיָה
כַּעֲבֹרְכֶם

תרגום אשכנזי קכה

אֲלֵלֶּע רִיא גַעֲבָטְהַע, דִּיא
אִיךּ אִיךּ הִיטַע גַעֲבִיטְהַע:
(3) ווען ווען איהר איבער דען
ירדן דינא איבער קאמט:
אונד דאן לאנד בעטרעטעט,
דאן דער עוויגע דיין גאטט
דיר איינגעבען ווילל, וואָ
ריכטע דיר גראַסע שטיינע
אויף, אונד איבערציהע זיא
מיט קאַלק: (4) זאָבאַלד דוא
דינא איבער געגאַנגען ביזט,
שרייבע דאָרויף אַלֶּלֶע
וואָרטע דיוער לעהרע: זאָ
ווירט דוא און דאן לאַנד
קאָממען, דאן דער עוויגע
דיין גאטט דיר גיבט, איין
לאַנד, וואָ מילך אונד האָניג
פֿליסט, ווּיֵיא דער עוויגע,
דער גאָטט דיויער פֿאַר-
פֿאַהרען דיר פֿערהויסען
האַט: (7) ווען איהר

תרגום אונקלוס

כל תפקדתא די אגא טפקד יתבון
יזטא דיון: (3) ויהי כיוצא די תעברון
ית ירדא לארעא דיי אלקה יתיב
לה ותקים לה אבנין רכרכין ותסוד יתחון פסידא: (4) ותכתוב עליהון את-כל
פתגמי אוריתא הרא בטעברך כדיל די תעול לארעא דיי אלקה יתיב לה
איע עברא חלב ודבש כטא די טליל יי אלקה דאבאבתך לה: (7) ויהי
כטעברון

רש"י

אבאכטענד): (ב) והקמת לך • צירדן ואחר
כך תבוא משם אחרות ותבנה מהן מזבח כהר
עיבל כמנחת אתה אומר שלשה מיני אבנים
היו
לה ותקים לה אבנין רכרכין ותסוד יתחון פסידא: (4) ותכתוב עליהון את-כל
פתגמי אוריתא הרא בטעברך כדיל די תעול לארעא דיי אלקה יתיב לה
איע עברא חלב ודבש כטא די טליל יי אלקה דאבאבתך לה: (7) ויהי
כטעברון

באור

מזה אתכם ולא אכזבו, כי עיקר הדבור למשה והוקמים ידיו קולם לאמר לעם שמעו והאזינו
ועשו, וכן ויטו משה והכהנים הלויים אל כל ישראל, כי אמרו הכהנים לעם הסבת ושמע
ישראל, וינסה אמר היום הזה נהיית לעם, אבל ראב"ע אמר כי שמור כל המצוה הזאת מכית
האבנים אשר יזכיר ואיננו נכון • (הרמב"ן): שטר את כל המצוה, לשון הוזה גרדכ"ט
לע"ז • (רש"י), ובל"א (באבאכטענד): (ב) ושדת אותם בשיר, תפוסם כתיב עשר ידוב
שמראהו לבן, למען יעמדו ימים רבים: (ג) אה כל דברי התורה הזאת, לדעת המכרש'
יטה שיכתבו עליהן כל מנין המצות והאזהרות לבד כמו הכתובות בהלכות גדולות, וכתב
הרמב"ן ו"ל ויתכן שהיו האבנים גדולות מאד, או שהיה מועצה הניסים: בעברך, מיד
אחר אשר תעברו את הירדן: למען אשר תבא, כי השם יעזרך, אה החלות לשמור
מצותיו • (הראב"ע): (ד) והיה כעברכם, בתחלה טיה דרך כלל להקים אבנים ועמה
יחל

איהר איבער דען ירדן גע-
 גאנגען זייד: זא ריכטעט דיזע
 שטיינע, דיא איך איך יעצט
 בעפעהלע, אויף דעם בערגע
 עיכל אויף: אונד איבערציהע
 ויא מיט קאלק: (ה) דא-
 זעלכוט ביאע דעם עוויגען
 דיינעם גאטטע צו עהרען,
 איינען אלטאר: אויז שטיי-
 נען, כרינגע אבער קיין
 אייזערנען ווערקצייג דראן:
 (ו) אויז גאנצען שטיינען
 זאללזט דו- דען אלטאר
 דען עוויגען דיינען גאטטען
 ביאען: אונד אויף דעם-
 זעלבען, דעם עוויגען דיינעם
 גאטטע צו עהרען, גאנצע-
 אפער דארברונגן: (ז) אויך
 פריידענאפער שלאכטען,
 אונד דאזעלכוט פערצעהרן,
 אונד פאר דעם עוויגען
 דיינעם גאטטע פערנגיגט
 זיין: (ח) אויף דיא שטיינע
 זאללזט דו- אללע ווארטע
 דיוער לעהרע מיט דייטליכער

בעכרכם את הירדן הקימו
 את האבנים האלה אשר אנכי
 מצוה אתכם היום בחר עיכל
 ושדרת אתם בשיד: ו ו כ נ י ת
 שם מזבח יהוה אלהיך מזבח
 אבנים לאתניף עליהם ברזל:
 ו אבנים שלמות תבנה את-
 מזבח יהוה אלהיך והעלית
 עליו עולת יהוה אלהיך:
 ז וזבחת שלמים ואכלת שם
 ושמתה לפני יהוה אלהיך:
 ח וכתבת על האבנים את-כל
 דברי התורה הזאת באר
 היטב: ט וידבר משה

והכתבים

שריפט פערצייכנען: (ט) פערנער שפראך משה אונד

תרגום אונקלוס

רש"י

היו שנים עשר בירדן וכנגדן בגלגל וכנגדן
 בהר עיכל כדאיתא בנח' סוטה: (ח) נאל
 היטב
 בסידא: (ס) ותבני תקון מדבחה קדסיי אלהיך מדבחה אבניו לאדתיים
 עליהו ברזלא: (י) אבניו שלטין תקני ית מדבחה דיי אלהיך ותסיק עלוהי
 עליו קדסיי אלהיך: (י) ותבוס נכסת קדשיי ותיכול תקון ותחד קדם
 יי אלהיך: (כ) ותכתוב על אבניאית כל-פתגמי אורייתא דרא פרישיאיות:
 (ט) וטיליל משה

באור

חל לבאר יותר: (ה) ובנית שם מזבח, זאת המזבה הראשונה לביאתם לבנות להם מזבח
 חדש להודות לטם שהחלו להיות בארץ. (הראש"ע): והנה יקריבו עולות לה' ושלמים לשמחה,
 שיאכלו

כי תבא כו

והכהנים הלויים אר כל ישראל
לאמר הסכת ושמע ישראל
היום הוה נהיית לעם ליהוה
אלהיך : ושמעת בקול יהוה
אלהיך ועשית את מצוהו
ואת חקיו אשר אנכי מצוה
היום : ס חמישי יא ויצו משה
את העם ביום ההוא לאמר :
י אלה יעמדו לברך את העם
על-הר גרזים בעברכם את-
הירדן שמעון ורני ויהודה

ויששכר

תרגום אשכנזי קכו

אונד דיא פרוטער אויו דעם
שטאממע לוי צו דער געזאמ-
טען נאציאן : פערנים אונד
מערקע עז ישראל ! דיועז
טאגעז כיוט דוא איינע דעם
עוויגען דיינעם גאטטע גע-
ווירמעטע נאטציאן געוואר-
דען : (י) דוא מיסט אל אז
דער שטיממע דען עוויגען
דיינען גאטטעז געהארקען :
אונד זיינע געבאטהע אונד
געועטצע , דוה איך דיר
הייטע געבע , בעאבאכטען :
(יא) משה גאב דעם פאלקע ,
דעוועלבען טאגו , נאך פאל-
גענדען בעפעהל : (יב) פאל-
גענדע שטאממע זאללען
אויף דעם בערגע גרוזים
שטעהן , דעם פאלקע דען
זעגען צו ערטהיילען , ווען

איהר איבער דען ירדן געגאנגן זיין ווערדעט : שמעון לוי יהודה

רש"י

תרגום אונקלוס

היטב בשנעים לשון : (ט) הסכת כתרומו :
היום הוה נהיית יסא יום יסא בעיניך כלו
היום באת עמו נברית : (יב) לברך את העם .
כדאיתא במסכ' סוטה גסה שנעים עלו לראש
הר

וכהניא ליואי לקל ישראל לטיטר
אצית ושמע ישראל יזטא הדיו
הויתא לעם קדם יי אלה : (י) ותקבל
לטיטרא דני אלה ותעבר ית

פקודוהי ויתקטוהי די אגא טפקרה יזטא דין : (יא) אפקד משה ית עמא
כיוזא תהוא לטיטר : (יב) ארין יקוטון לברכא ית עמא על טקרא דגרזים
בטעברכון ית ירדנא שמעון ולוי ויהודה
ויששכר

באור

שיאכלו עם בני ישראל על המזבח וישמחו יחד , על שהשיגו אל מזבחה ותלויה נפשם זה שנים
דעות : (ח) באר היטב , כתיבה מזבחת ובראית יסא למען ירון הקורא בה : (ט) והכהנים
הלויים , כאשר כתוב חוקני ישראל (משנתי ישראל) , והעיקר משה , (הראב"ע) : הסכת ,
חין ריע לו במקרא , והטעם האזין : היום הוה נהיית לעם , יש הכדל בין היום הוה וכן
זה היום , כי בכל מקום שנאמר זה היום יורה שהכל באותו היום הדבר להיות מה שהוא ,
כמו זה היום עשה ה' נגילה (תהלים קי"ח כ"ו) , אך זה היום שקיינהו מלאכי (איכה ב' ט"ו) ,
כלל היום הזה כאשר אף אס הכל הדבר להיות מקודם זמן רב רק אס באותו היום שעומד
המדבר ט עודנו לא פסק והוא עודנו מה שהיה , וכן כל היום הזה האמורים בפרשה זו :
(יב) לברך את העם , כדאיתא במסכת סוטה (ל"ו) , גסה שנעים עלו לראש הר גרזים
ושסה

יששכר יוסף אונד בנימן :
(יג) פאלגענדע אבער זאללען
צור פערפלוכונג אויף דעם
בערגע עיכל שטעהן: ראובן
גד אשר וכולן דן אונד נפתלי:
(יד) דיא לויס זאללען מיט
לויטער שטיממע זועכזעלן:
ויזע, געגען יעדערמאן פאן
ישראל אויזרופען: (טו) פער-
פלוכט זיין, ווער איין גע-
דוויאנען אדער געגאסנען
בילד, איינען גרייאל דען
עוויגען, איין ווערק דער
האנדע איינען קינטלערו,
פערפערטיגט

ר ש י

יששכר יוסף ובנימן: יג ואלה
יעמדו על הקללה בהר עיבל
ראובן גד ואשר וכולן דן
ונפתלי: יד וענו הלויים ואמרו
אל כל איש ישראל קול
רם: טו ארור האיש אשר
יעשה פסל ומסכה תועבת
יהוה מעשה ידי חרש ושם
בסתר

תרגום אונקלוס

הר גרזיזים ושם לראש הר עיבל והכהנים
והלויים והארון למטה באמצע הפכו לויס פניה'
בלכי הר גרזיזים ופתחו בצרכה ברוך האיש
אשר לא יעשה פסל ומסכה וגו' ואלו שאו ענין
אמן חזרו והפכו פניהם כלפי הר עיבל ופתחו
בקללה ארור האיש אשר יעשה פסל וגו' וכן
כולם

יששכר יוסף ובנימן: (יג) ואלו
יקימו על לוטיא פטורא דעיבל
ראובן גד ואשר וכולן דן ונפתלי:
(יד) ויתכון ליואי ויטרוו לקל-אגש
ישראל קל רם: (טו) לויט גקרא דו
בסתרא

באור

ושם לראש הר עיבל, והכהנים והלויים והארון למטה באמצע, הפכו לויס פניהם כלפי הר
גרזיזים ופתחו בצרכה ברוך האיש אשר לא יעשה פסל ומסכה וגו', אלו ענין אמן, חזרו
והפכו פניהם להר עיבל ופתחו בקללה ואומרים ארור האיש אשר יעשה פסל וגו' וכן כולם עד
ארור אשר לא יקים. (רש"י): ועל דרך הפשט הצרכה היא ברוך אתה בעיר, והקללה הק'
זה. (הראב"ע): (יד) וענו, כזו ויען חיוב, ולדעת המתרגם האשכנזי בעבור שאו ענינם
נגד לו, פעם בצרכה פעם בקללה: (טו) טעשה ידי חרש, ארור החרש אשר יעשה פסל
או מסכה, אף אם אינו משתחוה למעשה ידיו ואינו עובד לו שנס העשייה בסתר אסורה
אולי יאבד ממנו וימנאט אחר ויגרום זה שיעלה זכרון האלילים והעבודה המזוקנת אליהם על
דמיו ועל לבנו ויטעה בו: ושם בסתר, כל הארורים שנים עשר כנגד שנים עשר שבטים,
וכולם עבירות שרגילים להיות בסתר הם כמו שאמרם בכולם חן משנים שרגילים להיות
פעמים בגלוי ופעמים בסתר, והן: ע"ז, ומכה רעהו, ולכך פירש בגמיהם בסתר, שעל
עבירות שגלוי לא באו לקלל, כי אם ב"ד וענשוהו על הגלויות כמו שכתוב בסוף כל הקללות
הנסתרות לה' אלהיו, הוא יקח נקמה מן הנסתרות שהרי נתקללו בשם הקב"ה, אבל הנגלות
לנו ולבנינו עד עולם לעשות את כל דברי התורה הזאת, מלקות, סקילה, שריפה, הרג,
וחנק: הלא תראה אין כתוב כאן ארור שוכב עם אשת רעהו, כי מה לך ליכנס בבית אחרים
ולא יליו עניך, מוקלה אביו, במקום בית גדולו אין אחרים רגילים הם, וכן מסיג גבול
בגנבה הוא עושה, שאם יראה ימחה נידו, וכן משנה עוד ומטה משפט כל אלה דברי סתם:
שוכב עם אשת אביו, וזה במקום שהיא גדל עם ואין רואה: עם כל נהמה, אין זה כי אם
בסתרא

כי תבא כז

תרגום אשכנזי קכו

בַּסֶּתֶר וְעֵנִי כָּל־הָעַם וְאָמְרוּ
 אָמֵן : ס טו אָרוּר מִקְלָה
 אָבִיו וְאָמוֹ וְאָמַר כָּל־הָעַם
 אָמֵן : ס יז אָרוּר מִסִּיג
 גְּבוּל רֵעֵהוּ וְאָמַר כָּל־הָעַם
 אָמֵן : ס יח אָרוּר מִשְׁגָּה
 עוֹר בְּדַרְדָּר וְאָמַר כָּל־הָעַם
 אָמֵן : ס יט אָרוּר מִמָּה
 מִשְׁפַּט גְּרִיתוֹם וְאֶרְמֹנָה וְאָמַר
 כָּל־הָעַם אָמֵן : כ אָרוּר שִׁכְבֵּי
 עַם־אִשְׁתֵּי אָבִיו כִּי גִדְּהָהּ
 בְּנֵי אָבִיו וְאָמַר כָּל־הָעַם
 אָמֵן : ס כא אָרוּר שִׁכְבֵּי

אונד אן איינען פֿערבאָרגען
 אָרט זעצט : אונד דאָ גאַנצע
 פֿאָלק זאָלל דרויף אַנטוואָר
 טען , אונד שפרעכען , עז
 ווערדע וואָהר ! (טו) פֿער-
 פֿלֹזכט זייא , ווער פֿאַטער
 אונד מוטטער פֿעראַכטליך
 האָלט : אונד דאָ פֿאָלק
 שפרעכע , עז ווערדע וואָהר !
 (יז) פֿערפֿלֹזכט , ווער זיינען
 נאַכזטען גראַנצע פֿערריקט :
 אונד דאָ פֿאָלק שפרעכע ,
 עז ווערדע וואָהר ! (יח) פֿער-
 פֿלֹזכט ווער איינען בלינדען
 איררע פֿיִדֶרס אויף דעם
 וועגע : אונד דאָ פֿאָלק
 שפרעכע עז ווערדע וואָהר !
 (יט) פֿערפֿלֹזכט , ווער דאָ
 רעכט דעז פֿרעמדען , דעז
 וואַזען אונד דער וויטווע
 בייגט : אונד דאָ פֿאָלק
 שפרעכט , עז ווערדע וואָהר !
 (כ) פֿערפֿלֹזכט , ווער זיינען

פֿאַטער פֿרויא בעשלאָפֿט , דען ער דעקט זיינע פֿאַטערז קלייד אויף (האַנדעלט
 זייער ריא עהרפֿורכט , ריא ער זיינעם פֿאַטער שולדיג איזט) : אונד דאָ פֿאָלק
 שפרעכע עז ווערדע וואָהר ! (כא) פֿערפֿלֹזכט , ווער

תרגום אונקלוס

רש"י

בַּסֶּתֶר וְעֵנִי כָּל עַמָּא וְיִיטְרוֹן
 אָמֵן : (טו) לִישׁ דִּיקְלֵי אַבּוּהִי וְאִמֵּיהּ
 וְיִיטְרֵי כָּל־עַמָּא אָמֵן : (יז) לִישׁ דִּישְׁעֵי
 תְּחוּמָּא דְחֻבְרִיהּ וְיִיטְרֵי כָּל־עַמָּא אָמֵן : (יח) לִישׁ דִּישְׁעֵי עֵינִיא כְּאֹרְחָא
 וְיִיטְרֵי כָּל עַמָּא אָמֵן : (יט) לִישׁ דִּישְׁעֵי דִין גִּיּוּרָא יְתָם וְאַרְמְלָא וְיִיטְרֵי כָּל־
 עַמָּא אָמֵן : (כ) לִישׁ דִּישְׁבּוּב עַם־אִתָּת אַבּוּהִי אַרְי גְּלִי כְּנַפְּא דְאַבּוּהִי וְיִיטְרֵי
 כָּל־עַמָּא אָמֵן : (כא) לִישׁ דִּישְׁבּוּב

כולס עד ארוך אשר לא יקיס : (טו) מקלה
 אביו מולל לשון ונקלה אחיד : (יז) מסיג
 גבול מחזירו לאחוריו וגוכ את הקרקע לשון
 והוסג אחור (ישעי"כ"ט) : (יח) משנה עור
 תחומא דחבריה ויטרי כל־עמא אמן : (יח) ליש דישעי עינא כְּאֹרְחָא
 ויטרי כל עמא אמן : (יט) ליש דישעי דין גיורא יתם וארמלא ויטרי כל־
 עמא אמן : (כ) ליש דישבוב עם־אתת אבּוּהִי אַרְי גְּלִי כְּנַפְּא דְאַבּוּהִי ויטרי
 כל־עמא אמן : (כא) ליש דישבוב

באור

בסתר וכן אסותו וסתתו , האם רגילה בכית בתה (הרמב"ם) : (טו) מקלה , לשון קלון
 גזיין , והוא פועל יזכא : (יח) משגה , מתעה : (יט) מטה משפט גר , כי אין לו עזר ,
 (5) לג א 33 1 וכן

ווער ביא אירגענד איינעם פיהע ליגט : אונד דאז פאלק שפרעכע, עז ווערדע וואהר! (כג) פערפלזכט, ווער זיינע שוועזער בעשלאפט, זיינעו פאטערז אדער זיינער מוט פער טאכטער : אונד דאז פאלק שפרעכע, עז ווערדע וואהר! (כג) פערפלזכט, ווער זיינע שוויגערמוטטער בעשלאפט : אונד דאז פאלק שפרעכע, עז ווערדע וואהר! (כד) פערפלזכט, ווער זיינען נאכטען רוימליך שלאגט : אונד דאז פאלק שפרעכע, עז ווערדע וואהר! (כה) פער פלזכט, ווער בעשטעכונג אננימט, איינע אונשולדיגע פערזאן צום טאדע צו פער אורטהיילען, אונד דאז פאלק שפרעכע, עז ווערדע וואהר! (ט) פערפלזכט, ווער דויה ווארטע דיזער לעהרע

עם כל בהמה ואמר כל העם אמן : ס כג ארור שכב עם יחתו בתאביו או בת ימיו ואמר כל העם אמן : ס כג ארור שכב עם חתניהו ואמר כל העם אמן : ס כג ארור מכה רעהו בספרו ואמר כל העם אמן : ס כג ארור לקח שחו להכות נפש דם נקי ואמר כל העם אמן : ס כג ארור אשר לא יקים את דברי התורה

הואת

ניכט

(ט) פערפלזכט, ווער דויה ווארטע דיזער לעהרע

תרגום אונקלוס

רש"י

עם כל בעירא ויימר כל עמא אמן : (כג) ליט דישכוב עם אקתיה בת אכיהי או בת אמה ויימר כל עמא אמן : (כג) ליט דישכוב עם חטות ויימר כל עמא אמן : (כד) ליט דישכוב לחבריה בסתרא ויימר כל עמא אמן : (כה) ליט דיקבל שותרא לטקט

הסומא בדבר ומאילו ענה רעה : (כד) מכה רעה בסתר * על לשון הרע הוא אומר ראיתי ביסודו של ר' משה הדרשן אחד עשר ארורים יש כאן כנגד אחד עשר שנים וכנגד שמעון לא כתב ארור לפי שלא היה בלבו לנרבו לפניו עתה כשנרד אחד שנים לכך לא רצה לקבלו : (כו) אשר לא יקים * כאן כלל את כל התורה כולה וקבלו עליהם באלה ובשנועה : שג

נפש דם זכאי ויימר כל עמא אמן : (ט) ליט די לא יקים יתפתק אורייתא

הרא

באור

וכן יתום ואלמנה : והנה גם הוא בסתר, אבל אם יטה הדין משפט אחרים יערערו על ויפדסמוהו, והגר והיתום והאלמנה אין להם כח * (ראש"ע) : (כה) ארור לקח שחד לפי דעת רבים שהוא הדין, ולפי דעתי שהוא עד שקר * (הראש"ע), והוא הנכון לפי שאם להכות נפש דם נקי, ואם על הדין הרי כבר נאמר ארור מטה משפט : (כו) ארור אשר לא יקים, על כל עבירות שכתר * (הראש"ע), ועם לעשות אותם כי יש מכות עשה שום לעבור

כי תבא כו כח

הזאת לעשות אותם ואמר
כל העם אמן : פ

כה ה והיה אם שמוע תשמע
בקול יהוה אלהיך לשמו
לעשות את כל מצותיו אשר
אנכי מצוה היום ונתת יהוה
אלהיך עליון על כל גוי הארץ:
ובאו עליך כל הברכות
האלה והשיגך כי תשמע בקול
יהוה אלהיך : ברוך אתה
בעיר וברוך אלהיך בשדה :
ברוך פרי בטנך ופרי
אדמתך ופרי בהמתך שגך
אלפיך

תרגום אשכנזי קכח

ניכט אננימט , ויא צו בעאב
אכטען : אונד דאן פאלק
שפרעכע , עו ווערדע וואהר !
כח (א) ווען דו-א נון דער
שטיממע דען
עוויגען דינען גאטטען גע-
הארעכען , אונד אללע גע-
באטתע , דיא איך דיר יעצט
געבע , זארגפאלטיג בעאב-
אכטען ווירוט : זא ווירד דיק
דער עוויגע דיין גאטט צור
האכזמען אללער נאטציאנען
אויף ערדען מאכען :
(ב) אללע ריזע זעגענווינשע
ווערדען איבער דיק קאטמען
אונד דיק טרעפען : ווען דו-א
דער שטיממע דען עוויגען
דינען גאטטען גע-זארגעכען
ווירוט : (ג) געזעגעט ווירוט
דו-א זיין אין דער שטאדט :
אונד געזעגעט אויף דעם
פעלדע : (ד) געזעגעט דיא
פרוכט דינען ליבען , דיא

פריכט דינען ערדרייכו אונד דיא פרוכט דינען פיהען : דיא צוכט דינער

תרגום אונקלוס

הרא למעבר יתהון וייטר כל עטא אמן :

כח (א) ויהי אם שקבל תקבל למטרא דיי אלהיך למטר למעבר ית-כל-
פקודותי די אנא ספקר לך יומא דין ויתנגך יי אלהיך עלאה על
כל עטמי ארעא : (ב) וייתן עלה כל פרכיא האליו וירפסקנה ארי תקבל
למטרא דיי אלהיך : (ג) פריד את בקרתא וכריד את פחקלא : (ד) פריד
ולדאדרטעה ואבא דארעה ולדא הקערה פקרי
תורך

באור

לעבר עליה בסתר , כגון לא תראה שור אחיך ואת שני כדחיס והתעלמת מהם או לא תראה
קוה שוכאך רוכן תחת משאו והתעלמת מעמו (לעיל כ"ב א' ג') , ודומיהם : וטעם לא יקיס ,
לא יקבל עליו להקיס :
כח (א) עליון על כל גוי הארץ , זאת הנכרה כלל , שלא תהיה אומה בעולם כמוכס
בהנלסה ואושר , ואח"כ יפרט : (ב) והשיגך , ואם לא תנקשם , והטעם שלא
תנע : (הראב"ע) : (ג) בעיר , בכל מלאכה וסחורה שאתה עושה בעיר : בשדה , כוריינה
וכנעיעה